

MISIE

3

2017

80

VELKÝ TÝŽDEŇ

PÄŤ MINÚT

RODINA

A ŠTÁT

MÁRIA

POMOCNICA

ČUDOVINY

ODPLATA

STROMY

Počas svätej omše pred Veľkým týždňom som vysvetľoval deťom tajomstvá vykúpenia. V noci mi prišla správa od rodičov jednej prváčky. „Gema dnes prišla zo svätej omše veľmi smutná. Počula, že Ježiša chcú zabiť. Plače a my nevieme, ako jej to máme vysvetliť. Mohli by ste jej to zajtra vyjasniť?“ Malej Geme som vysvetlil, že Ježišova obeta nám ukazuje aj našu cenu v Otcových očiach.

Pred niekoľkými dňami som pri vzniku farnosti Márie Pomocnice urobil sľub Bohu, otcovi biskupovi i ľuďom, že im budem čo najlepšie slúžiť. Nato sa opýtal otec biskup veriacich, či sľubujú, že budú stáť za svojím pastierom a podporovať ho vo všetkých chvíľach najlepšie, ako budú vedieť. Bol to pre mňa veľmi silný moment, hoci trval len chvíľu.

Obetovať sa a vedieť, že ak budem potrebovať pomoc, veriaci ma neopustia, budú za mnou stáť a modliť sa za mňa, mi dodalo ešte väčšie odhodlanie k neúnavnej službe.

Prosím, nezabúdajte na nás kňazov, lebo aj my potrebujeme Vaše modlitby. Osobitne myslíme na budúcich pastierov, ktorí v týchto dňoch prijímajú diakonskú a kňazskú vysviacku.

Ján Piatak

VEĽKÝ TÝŽDEŇ

Viacerí ste sa pýtali, ako sme preživali sviatky. Prísním otca biskupa Antónia bolo, aby som slúžil celé Trojdnie a Nedeľu Zmŕtvychvstania v kaplnke Márie Pomocnice. Prípravy sprevádzalo päťdenné upratovanie kaplnky a okolia, pri ktorom sa vystriedali všetky skupiny, ktoré sa tu stretávajú. Pomedzi to si ľudia dávali do poriadku aj srdcia pri svätej spovedi. Osvedčilo sa mi vyhlasovať sviatosť zmierenia po skupinách. Možnosť dostali aj chorí doma a v nemocnici. S farskou radou sme prešli všetko potrebné a rozdelili zodpovednosť.

iné komunity v pralese. V komunite Santa Monica ma čakal okrem veriacich aj poslušný oslík.

V pondelok som zašiel do ticha na Piedras

Na Kvetnú nedeľu zablokoval veľký zástup veriacich hlavný ťah v Concepción pri čerpacej stanici, odkiaľ sme po požehnaní ratolestí putovali do kaplnky. Kým na Slovensku vidíme najčastejšie „bahniatka“, tu sú to listy paliem Motaku a Kusi, ktoré sa zapletajú a upravujú do rôznych podôb a ozdobujú ovocím. Tento rok pripadlo slávenie Kvetnej nedele aj na

(miesto obklopené skalami, kde sa konali skôr spomínané duchovné obnovy) a v modlitbe sa pripravoval na obnovu kňazských sľubov. Pán ku mne prehováral vo svojom Slove cez prorokov, osobitne cez Izaiáša.

Nakoľko je v Bolívii potrebné prekonávať veľké vzdialenosti, slávili sme s otcom biskupom omšu požehnania olejov už v utorok. Nebolo nás toľko ako na Spiši, ale bolo silné stretnúť všetkých spolubojovníkov za Božie kráľovstvo. Z devätnástich pôsobiacich kňazov tvoria domáci Bolívijci tretinu. Ostatní v poradí od najväčšieho zastúpenia sú z Poľska, Kórey, Mexika a Slovenska.

Na Zelený štvrtok som veriacim vysvetľoval jednotlivé časti svätej omše, podobne, ako na Slovensku, aby poznali význam každého úkonu a prepojili si ho s históriou našej spásy. Celý večer vo mne znela Ježišova otázka: „Kto Ťa miluje viac, ako ja?“

Pri umývaní nôh som vnímal, ako mi Ježiš vysvetľuje poslanie kňaza. Spomenul som si na slová pápeža Františka, ako máme slúžiť. Každému z dvanástich som sa zadíval do tváre a uvažoval o hodnote človeka. Bol som milo povzbudený, že po skončení obradov ostali ľudia v hojnej miere spolu s Ježišom bdieť v Getsemanskej záhrade do polnoci.

V piatok ráno sme už o siedmej vyrážali na Krížovú cestu v smere od katedrály do komunity Limoncito v dĺžke

päť kilometrov. Kým minulý rok pršalo, teraz pre zmenu slnko páliło. Putovanie medzi jednotlivými zastaveniami krížovej cesty sprevádzala rehoľná sestra Ofélia meditáciami, ktoré napísal sám

život. Kládla veľa otázok a ostal aj čas na hľadanie odpovedí. Z mnohých vyberám aspoň tieto: „Som Šimonom pre iných? Dokážem

nezištne pomôcť komukoľvek? Alebo som záťažou, ktorú musí moje okolie niesť?“ Otec biskup na záver požehnal

nielen pútnikov, ale aj čiču (nápoj z kukurice), ktorú komunita pre všetkých pripravila.

Obrady Veľkého piatku začínali hranou krížovou cestou, ktorú birmovanci po večeroch nacvičovali skoro tri týždne. Chlapci si vyrobili kartónové brnenie, ktoré nastriekali striebornou farbou. Dievčatá prišli dobovo oblečené. Kráčali sme ulicami a udalosti sprítomňovali pri zastaveniach. Hlasné pokriky a bičovanie priťahovali stále viac ľudí. Krížová cesta končila pri kaplnke, kde sme pokračovali v počúvaní Božieho slova a poklone krížu. Na záver bola procesia s „mŕtvym telom“ k hrobu.

Na Bielu sobotu bolo v centre rušno. Ľudia prinášali ako dar varené vajčka a prvoprijímajúce deti s mladými a katechétmi ich

zdobili. Večer ich priniesli medzi obetnými darmi a v nedeľu sme ich rozdali veriacim. Spoločenstvo rodín pripravilo vonku oltárik, na ktorý navešali dobroty, ako symbol oslavy Zmŕtvychvstalého Pána. Ďalšia skupina ozdobovala sviece pre všetkých ľudí na nočnú obnovu krstných sľubov. S miništrantmi sme urobili generálku pred obradmi a potom som sa ešte potrápil s nácvikom veľkonočného chválospevu Exultet v španielčine. V presvätú noc som krstil prvýkrát aj dospelých.

Po slávnostnej procesii, ktorú sprevádzali aj „cabildos“ so zástavou, som mal veľkú radosť. Každý prispel k sláveniu Veľkého týždňa ako vedel, za čo som ich aj pochválil. Je to znak, že žijeme ako farská rodina. V nedeľu ráno sa zaplnili pripravené stoly a na Ježišovu otázku apoštolom: „Máte tu niečo na jedenie?“ odpovedali mnohí s úsmevom: „Áno“. Aj mne sa ušlo z dobrôt. Ľudia priniesli na požehnanie aj domáce zvieratá. Pokračoval som požehnaním jedál v komunite Limoncito a svätými omšami v komunitách pralesa San Silvestre a Madresitas.

Na večeru nebola šunka, chren a klobásky, ale pripravil som si „Tatu“ (Pásavca) na vlastný spôsob. Ďakujem Bohu, že som mohol sláviť jeho tajomstvá Vykúpenia medzi ľuďom v Concepción.

PÄŤ MINÚT

Keď som dostal pozvanie odslúžiť svätú omšu pre študentov druhého stupňa v blízkej škole Miguel Castedo pri príležitosti šesťnásteho výročia založenia, premýšľal som, čo potrebujú mladí počuť a ako im to podať „ich jazykom“.

Asi ako všade na svete, mladí žijú hudbou, tancom, zábavou. Už dlhší čas počuť v Bolívii pieseň od Lucasa Sugo - Cinco minutos. Nechýba na žiadnej diskotéke, rádia ju točia dookola, pri prechádzaní mestom som ju počul počas dňa na viacerých miestach. Stále dookola sa opakujú chytľavé slová:

„Daj mi iba päť minút a uvidíš, hľadiac do mojich očí, ktoré ti neklamali, že moja láska je iba pre teba. Daj mi iba päť minút a spoznáš, že si na svete moja láska, môj pokoj. Tak vybaľ tie kufre, neodchádzaj, prosím ťa na kolenách, nedaj mi zbohom“.

Pozisťoval som si viac informácií o pozadí piesne a v duchu sa tešil, že mám pre nich niečo, čo nečakajú. Svätá omša sa konala ako minulý rok na krytom ihrisku pri škole. Žiaci pomaly, až znudene obsadzovali tribúny. Po ohlásení evanjelia o svätom kríži som ich povzbudil, aby potleskom

vytvorili rytmus. Do neho som spustil z plného hrdla: „Dame cinco minutos y nada mas, cinco minutos y así veras...“.

Zrazu všetko ožilo a možno čakali, že zaspievam pieseň do konca. Opýtal som sa ich, či vedia, o čom sa tam spieva? O zaľúbenej láske? Usmievali sa, mrvili a pritakávali že áno. „Nie!“ Povedal som. Spozorneli. Čítal som rozhovor s autorom. Viacerí si myslia, že je to o zaľúbenej a sklamanej láske, ako v mnohých piesňach. Ba mnohí spevákovi povedali, že jeho klip nemá veľa spoločného s textom piesne. Lucas Sugo však odpovedal, že v piesni sa spieva o láske matky k synovi,

ktorý je zotročený drogami. Vymieňa veci z domu za drogy. Láska jeho matky však nekončí.

V prvom čítaní študenti počuli, ako ľud na púšti šomral proti Bohu i Mojžišovi - autorite. Aj dnes sa situácia opakuje a mnohí mladí pokladajú rodičov za zbytočných. Rodič, to nie je len príkaz a zákaz, ale aj láska, ktorá sa na rozdiel od chvíľkových kamarátsiev nekončí. Rodič je ako milosrdný otec z evanjelia, ktorý nezabráni synovi odísť z domu, no čaká ho a premodlieva mu cestu späť.

Ale možno viac ako polovica študentov takú skúsenosť nemá, pretože vyrastajú v neúplnej rodine, iba so starými rodičmi či ujom, tetou. Preto som sa prihovril aj im. Oni sú budúci otcovia a mamy.

Apoštol Pavol píše: „Teraz sa radujem v utrpeniach pre vás a na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je Cirkev“ (Kol 1,24). Sme Cirkev, to znamená, že každý sme údom Kristovho tela. Ježiš si svoje odtrpel, ale ešte niečo jeho telu chýba. Je to utrpenie, ktoré máme priniesť každý jeden z nás. „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma“ (Mk 8, 27). V klipe „Päť minút“ matka milovala syna bezhraničnou láskou. Nech pieseň, ktorú si každý pospevuje, je od teraz aj pripomenutím, že môžeme prinášať nekončiace obety za rodičov.

Škola si ako patrónku zvolila Pannu Máriu Pomocnicu. Jaskynku so sochou majú spolu s krížom v strede školského nádvorja. Nech aj ona pripomína neutíchajúci príhovor Matky za všetkých.

Drahí čitatelia, ak si vyhľadáte pieseň na internete budete počuť aj vy tóny, na ktoré sa budím v noci. Nepoznám veľa piesní, kde by sa podobná téma opakovala a stala hitom. Nesme si vzájomne bremená a venujme si denne „Päť minút“.

5

Ježiš strom pokušenia zmenil na kríž spasenia. Nech sú aj pre nás ťažké situácie príležitosťou k dobrovoľným obeťam za blízkych.

P.S. Pri poslednej vete písania článku som zvonku začul pieseň „Cinco minutos“. Nech je obeť hitom.

RODINA A ŠTÁT

V Bolívii sa po nástupe prezidenta Eva Moralesa začal meniť prístup štátu k rodine. Na jednej strane je tu podpora a na druhej ničenie rodiny. Ako je to možné, Vám chcem predstaviť na nasledujúcich riadkoch, zameraných na tehotenstvo a starostlivosť o dieťa do jeho prvého roka života.

Žena ktorá pracuje v štátnych podnikoch ako učiteľka, policajtká či úradníčka dostáva mzdu a má postarané o poistné, zdravotnú starostlivosť a dôchodok. Podobne žena, ktorá je zamestnaná

v súkromnom podniku, a ten za ňu odvádza dávky. V čase piateho mesiaca tehotenstva má žena právo vybaviť si podporu štátu na výživové balíčky. Potrebuje na to tehotenský preukaz s absolvovanými pravidelnými prehliadkami a výplatnú pásku. Potravinový balíček si musí ísť vyzdvihnúť z Concepción do Santa Cruz, čo je cca 300 km. Potravinový balíček dostáva

mesačne od piateho mesiaca. Skôr nie, nakoľko je väčšia pravdepodobnosť potratu. V hodnote dvestoštyridsaťšesť eur dostane mesačne olej, ryžu, cukor, mlieko a kakao v prášku, ovsené vločky, cereálne tyčinky, mandle, quinoa, chia, cestoviny, puding, fazuľu, múku, ovocné sirupy, maslo, marmeládu, med, soľ, suché koláče, keksy, sušené polievky, hrozienka a viaceré druhy jogurtov. Ak sa stane jej tehotenstvo rizikové, musí byť presunutá v podniku na ľahšiu, vyhovujúcu pozíciu. Ak to nie je možné, môže ostať doma s tým, že plat jej ide v plnej miere a aj potravinové balíčky. Všeobecne môže žena ostať doma štyridsaťpäť dní pred pôrodom a štyridsaťpäť dní po pôrode, kedy dostáva plat i potraviny. Po pôrode dostáva potravinovú pomoc do veku jedného roka dieťaťa.

Ak žena nepracuje, ale jej muž pracuje v štátnom či súkromnom podniku, má rovnaké právo na vyššie uvedenú pomoc, hoci by žili len v konkubináte. Iné je to v prípade, ak oficiálne nepracuje muž, ani žena. Nemajú žiadne poistenie, v nemocnici a pri ošetrovaní musia všetko platiť v plnej miere a nemajú nárok na dôchodok. Od piateho do deviateho mesiaca tehotenstva si za rovnako vybavené dokumenty môže vyzdvihnúť na ruku 50,- Bs teda 6,8 eura a potravinový balíček v hodnote 300,- Bs, teda 41 eur. Aj to málo čo majú si však mnohé nechodia vyberať, pretože je potrebné cestovať z Concepción do San Ramón a cesta trvá hodinu a pol. Podľa ich slov sa

im to neoplatí, nakoľko 50,- Bs je postačujúce akurát na štátny autobus tam a späť. Súkromný stojí viac. Navyše na prehliadky a vybavenie papierov sa dlho čaká. Mnohé ženy o potravinovej pomoci ani nevedia.

Po pôrode dostanú všetky ženy za živo narodené dieťa 120,- Bs, teda 16 eur. Opýtal som sa jedného páru, či je možnosť aby bol pri pôrode manžel. Odpovedali, že nie. Manžela to motivovalo, šiel sa opýtať no bezúspešne. Deň po pôrode dieťaťa mi prišiel povedať, že už vie prečo muži nemôžu byť prítomní. Žena mu vysvetlila ako sa na ňu vrhli, tlačili jej na brucho a urýchlňovali jej pôrod inými prostriedkami tak, že sa nemohla postaviť na nohy dva týždne.

Nepracujúce ženy po pôrode nemajú právo na pravidelnú finančnú ani potravinovú pomoc. Štát teda na jednej strane vyvíja značnú pomoc pracujúcim ženám, v malej miere nepracujúcim, no v konečnom dôsledku sa mnohé prídavky k matkám nedostávajú. Materská dovolenka pre pracujúce ženy neexistuje. Štyridsaťpäť dní po pôrode musia nastúpiť do práce. Štát sa nestará, kde dajú dieťa. Väčšinou sa oň starajú a dojčia sestry z rodiny. Keď som sa jednej dojčiacej ženy opýtal na meno dieťaťa, odpovedala že nevie, že to je od susedov.

V kompletnej rodine (matka, otec, deti) žije v Concepción oveľa menej ako polovica detí. Najčastejšie sú ženy slobodné matky. Je tiež veľa prípadov opustených detí, či zverených do výchovy starým rodičom, či rodinným príslušníkom bez citových väzieb k dieťaťu. Deti tak vyrastajú nemilované, nechcené, často týrané, zneužívané, zanedbané, bez školského vzdelania. Podobná situácia je v celej Bolívii. Štát hľadá spôsob ako situáciu vyriešiť. Doteraz platil oficiálny zákaz potratov. V pralese ich potajomky vykonávali ženy len pomocou bylín na vypudenie plodu, nie mechanicky. V Santa Cruz sa vykonávajú potraty pod záštitou iných pomenovaní. Oficiálne totiž lekár za vykonaný potrat dostane pätnásť-dvadsať rokov väzenia a doživotnú stratu možnosti pracovať ako lekár. Potrat je chápaný ako vražda. Bol prípustný jedine pre znásilnené ženy, ženy v nebezpečenstve života a ženy, ktorým sa malo narodiť dieťa s postihom.

Štát však hľadá spôsob, ako „šikovne“ dovoliť potrat aj v ďalších prípadoch a „poriešiť“ problémy. Bez toho, aby mali ľudia možnosť vyjadriť svoj názor sa rozhodli schváliť možnosť legálneho potratu aj v nasledujúcich prípadoch: 1. Ak je žena chudobná, 2. Ak žena študuje, 3. Ak už má tri deti,

4. Ak sa musí starať o starých rodičov, 5. Ak sa stará o osobu s mentálnym postihom. Ľudia zareagovali na oznam zbieraním podpisov pod petície a sprievodom za život. Neželajú si, aby bol potrat dovolený zo spomenutých dôvodov. Prakticky by to znamenalo potrat komukoľvek. Veď tu žijú ľudia v chudobe. V domoch je viac generácií, pomáhajú si ako vedia, niektorí majú aj dieťa s mentálnym postihom a túžia po ďalšom dieťati. Ľudia tu majú vo všeobecnosti úctu k životu. Pre zlé podmienky umiera viacero detí do prvého roka života. Nemusím vyvíjať veľké aktivity,

či presvedčajúce prednášky. Skôr sa zameriavam na sviatostnú prípravu do manželstva, aby mohli nažívať s Božím požehnaním.

Na záver jedna zaujímavosť. V Concepción nevidíte jediné dieťa s cumľom v ústach. Vravia, že ak je dieťa hladné, dajú mu najesť (dojčia ho kdekoľvek) a nebudú ho klamať. Podľa ich názoru cumle deťom vykrivujú zuby a dávajú im ich len bohatí ľudia, aby mali od nich „pokoj“.

PARROQUIA MARIA AUXILIADOR

8 MÁRIA POMOCNICA

V poslednej fáze príprav na vznik novej farnosti som tri týždne viedol prednášky pre všetky vekové skupiny obyvateľov s témami: Čo je to farnosť? Ako v nej môžem rásť? Čo môžem prijať a dať?, a tiež O úcte k Panne Márii. Posledné dni pred otvorením našej farnosti Márie Pomocnice boli venované modlitbe Novény a vysluhovaniu sviatosti zmierenia.

Osobne ma oslovil text z druhej knihy Machabejcov v siedmej kapitole, ktorý hovorí o mučeníctve siedmich bratov a ich matky. Kráľ ich dal trýzniť

korbáčmi a remeňmi, aby ich donútil odstúpiť od cesty viery. Je úžasné, ako matka pomáhala svojim synom

v tejto chvíli: „Neviem, ako ste povstali v mojom lone; ja som vám nedarovala ani dych, ani život ba ani údy som umele neusporadovala na vytvorenie každého z vás. Preto Stvoriteľ sveta, ktorý spôsobuje vznik človeka a vytvára bytie všetkých vecí, opäť vám dá dych i život zo svojho milosrdenstva, ako si vy teraz neceníte seba samých pre jeho zákony.“

Slová sú silným svedectvom poznania významu materstva. Matka si uvedomuje že prijať dieťa je poslanie vychovať ho, sprevádzať ho a modliť sa za neho, aby jedného dňa prišlo do neba. S láskou prijala siedmich, čo je aj symbolické číslo plnosti, teda všetkých.

Podobne sa Panna Mária ujala všetkých apoštolov a v ťažkých chvíľach ich viedla k modlitbe a očakávaniu Ducha Tešiteľa. Apoštolí posilnení Duchom Svätým sa stali otcami farností. Ich úlohou bolo viesť „deti“ do neba.

Necelé dva roky trvala príprava na otvorenie farnosti

El Domingo 21 de mayo 2017

puedes ganar muchos premios

„Maria Auxiliadora“ (Mária Pomocnica) v Concepción. Veľa sa zmenilo v srdciach ľudí, i v priestoroch kaplnky a pastoračného centra. Ľudia pomáhali ako vedeli. Brigády, upratovania, maľovanie, nácviky piesní a tancov, hľadanie sponzorov, predaj tomboly za účelom kúpy zvonu, darovanie jedla pre tisíc hostí a jeho výdaj na piatich miestach. Bola to najväčšia spoločná organizácia, ktorú som tu zažil. V deň otvorenia farnosti nám pršalo, ale práve tak sa mohlo ukázať, že držíme spolu a ťaháme jedným smerom aj keď sú problémy a nepredvídané situácie.

Obrad prijatia kľúčov od farnosti vo mne nezbudil pocit väčšej zodpovednosti. Ten nosím za farnosť už rok a pol, ako som sa sem presťahoval z biskupského úradu. Dalo mi to však viac svetla, povzbudenia, istoty a dôvery,

Márie. Veď v roku 1860 prosila Dona Bosca, aby bol postavený v Turíne kostol kde bude vyzývaná a uctievaná týmto titulom.

Keď sme s otcom Pavlom Hucikom dali vyrobiť pre vtedajšiu kapnku Márie Pomocnice bohostánok,

na stĺpy, ako ich videl Don Bosco vo sne: „Pomocnica kresťanov“ a „Spása veriacich“. V najbližšej budúcnosti sa chcem zamerať aj na prehĺbenie úcty k Najsvätejšej Sviatosti Oltárnej cez adorácie.

Po svätej omši sa konala procesia so sochou a modlitby požehnania na všetky svetové strany farnosti. Otec biskup požehnal kanceláriu farského úradu, zvonicu „Dávidovu vežu“ a park Panny Márie. Krátko som predstavil veriacim význam symbolov, ktoré vedú k meditácii a začal sa kultúrny program s tombolou, do ktorej prinášali ľudia nové a nové ceny v podobe pečených kurčiat. Akciu sme ukončili spoločným obedom, ktorý sme vydali zdarma viac ako tisíc návštevníkom. Nik neodišiel naprázdno.

že Boh chce prostredníctvom farnosti viesť ľudí k spásu. Farský kostol zasvätený Márii Pomocnici kresťanov, bol pre mňa v istom zmysle splnením túžby Panny

ktorý bude stáť na stĺpe, neuviedomoval som si, že naplníme sen Dona Bosca, v ktorom videl dva stĺpy. Jedným bola Panna Mária a druhým Eucharistia. Oba boli posilou pre vplávanie lode do prístavu, teda Cirkvi do neba.

Do budúcnosti by som chcel viac času venovať ľuďom v komunitách pralesa na ktoré mi v súčasnosti neostávalo veľa času. Hlavne chcem plniť Božiu vôľu. Prosím naďalej o modlitby a obety, aj my myslíme na Vás.

Aktuálne pri vstupe do kaplnky máte nad sebou strechu ako v Noemovej arche, po bokoch dva stĺpy. Ešte chcem dať urobiť nápisy

ČUDOVINY

Predstavte si, že by ste zavítali do mojej farnosti v Bolívii v Concepción. Prekvapilo by Vás niečo? Otestujte sa.

1. Mikrobus s cestujúcimi odchádza:

- a) Vždy na čas, b) Keď vodič volá: „Ya sale!“ (Už odchádza), c) Keď sa naplní.

2. Akékoľvek oslavy si nevedia predstaviť:

- a) Bez sviatočného odevu, b) Bez balónov a potlesku, c) Bez spevu.

3. Pouličných predavačov zmrzliny poznať podľa charakteristického:

- a) Klaksónu, b) Zvolania: „Helado!“ (zmrzlina), c) Odevu.

4. Chladené kurča sa najčastejšie predáva:

- a) Na tackách, zabalených celofánom, b) Celé s hlavou, aj nohami, c) Porcované.

5. Odpadkové koše pri domoch v meste sú:

- a) Vo veľkosti nákupných košov na tyči aspoň meter nad zemou, b) V troch farbách na triedený odpad, c) Výnimkou.

6. Cestovanie medzi mestami sa nedá predstaviť:

- a) Bez klímy, b) Bez komárov c) Bez ponúkaného jedla.

7. Policajné kontroly bývajú:

- a) Na vyhradených miestach, b) Veľmi časté, c) Žiadne.

8. „Kuňapé“ je:

- a) Čiapka z lamy, b) Buchtička so syrom, c) Pončo s kapucňou.

9. Elektrické stĺpy bývajú:

- a) Aj z krivých stromov, b) Vždy betónové, c) Iba v mestách.

10. Fúrik najčastejšie používajú:

- a) Ženy na nosenie detí, b) Ženy na predaj tovaru, c) Muži pri práci.

11. Tovar v obchode najčastejšie vložia do:

- a) Košíka z palmových listov, b) Auta, c) Igelitky.

12. Ľudia majú v domoch bežne: a) Sochu alebo obraz ich patróna, b) Televízor a chladničku, c) Omietku.

13. Slovom „pan“ (chlieb) označujú:

- a) Len veľký okrúhly bochník z ryže, b) Chlieb a pečivo, c) Iba domáci chlieb.

14. Autá bývajú:

- a) Pekne umyté a navoskované, b) Bez škrabancov, c) S prasknutými sklami alebo bez skiel, otlčené a bez ŠPZ.

15. Poštové schránky na domoch:

- a) Neexistujú, b) Majú ich len bohatí, c) Sú samozrejmosťou.

16. Domy sú všeobecne:

- a) Bez poschodí, b) Dvojposchodové, c) Podpivničené.

17. Za menom má každý:

- a) Priezvisko, b) Priezvisko otca a matky, c) Priezvisko otca, matky a vlastné.

18. Žiaci v základných školách:

- a) Majú rovnošaty, b) Nemajú rovnošaty, c) Majú rovnošaty iba v mestách.

19. V jazerách, kde nie sú pirane, sa dá kúpať:

- a) Dva mesiace v roku, b) Šesť mesiacov v roku, c) Skoro celý rok.

20. Pri skúšaní mikrofónu úplne všetci hovoria:

- a) Uno, dos, tres (raz, dva, tri), b) Hola sí! (Ahoj, áno!), c) Cinco minutos (5 minút).

Správne odpovede nájdete za nasledujúcim článkom.

ODPLATA

Odplata je „vdáchným“ motívom mnohých príbehov, ktoré sa dostávajú na filmové plátna. Veľakrát sa na začiatku udeje nespravodlivosť a potom sa hodinu a pol živí v divákovi myšlienka negatívnej odplaty, popravy, zastrelenia, či umučenia. Asi nič zvláštne. „Hrdinovi“ vykonávajúcemu „spravodlivosť“ sa fandi.

V Bolívii nemusím pozerať filmy s touto tematikou, deje sa to na viacerých miestach. Pred pár dňami v neďalekom meste San Julián muž ukradol maturantovi motorku a zabil ho. Ľudia sa okamžite zmobilizovali a zobrali situáciu do svojich rúk. Rodine chlapca pomáhali taxikári na motorkách, ktorí neúnavne hľadali vinníka.

Asi po týždni ho našli. Dozvedel som sa, že skupina, ktorú tvorilo asi tristo ľudí ho vzala na námestie, kde ho bili a ponižovali. Márne prosil o zľutovanie. Paradoxne najviac udierali muža ženy. Bitky medzi ženami z etnika Kolja nie sú ničím zvláštnym. Následne ho poliali naftou, zapálili a nakoniec v parku na strome obesili.

Možno Vám napadne, prečo to neriešila polícia? Ľudia vedia, že polícia je skorumpovaná. Ak by aj dali muža do väzenia, za krátky čas by sa za peniaze dostal von. Akákoľvek osoba, ktorá by chcela brániť odsúdenca by bola považovaná za spoluvinníka a naložili by s ňou podobne. Mužovi nepomohla ani rodina. Zavrel sa mestský úrad, policajti odišli úplne preč z mesta. V San Julián sa podobné verejné lynčovanie konalo v roku 2011. Ľudia nechcú zabiť obeť rýchlo. Chcú vidieť čo najviac krvi a chcú, aby to videlo čo najviac ľudí na výstrahu. Môže sa kameňovať ale kamerovať a fotiť nie. Ak by to zbadali, hrozí minimálne rozbitie mobilu, alebo aj bitka. Na internet sa predsa dostali fotky.

Pri jednom z predošlých útokov sa polícia rozhodla zasiahnuť. Na miesto dorazilo dvesto ozbrojených mužov, no nakoniec neurobili nič. Ľudia boli pripravení poliať ich naftou a zapáliť. V návale hnevu tak urobili s linkovým autobusom.

Asi pred tromi týždňami sa v susednom meste Cuatro Cañadas odohral podobný incident. Nešlo však o vraždu. Poľský misionár, otec Peter zasiahol ešte vo chvíli, keď dav nekypel (na fotografii v bielej košeli). Vošiel do zástupu a prosil

ľudí, aby sa situácia mohla prešetriť. Hlavne chcel, aby opadli emócie. Aj tak kričali, že chcú vidieť krv. Hovoril, že to bola chvíľami tragicky absurdná situácia. Nakoľko sa zhromaždilo veľké množstvo ľudí, ktorí požadovali aby muža prepustili z väzenia a vydali im ho na odplatu, okolo sa pristavovali okamžite ženy s fúrikmi, na ktorých ponúkali občerstvenie. Vyzeralo to akoby sa malo hrať divadlo, pri ktorom sa môžu ľudia pokojne občerstviť. Možno podobne v kinách ľudia pozorujú zabíjanie, pochutnávajú si na pukancoch a fandia „odplácačom“.

Pred dvoma týždňami rehoľnej sestry Kláre na trhu vypadla peňaženka. Kým sa zorientovala už jej nebolo. Prišla o malú sumu peňazí, doklady totožnosti a vodičský preukaz. Peniaze by aj oželela, ale z prvých čísel časopisu dobre viete, aké je ťažké vybavovať doklady cudzincom. Nakoľko sa to stalo pri banke, viackrát si pozrela

video. Ľudia spoznali muža, ktorý sa hneď zohol, zodvihol peňaženku a odišiel s ňou. Keď navštívila muža, povedal že on to nebol. Rehoľná sestra sa mu teda ospravedlnila, že ho upodozrievala a cestovala viackrát do Santa Cruz vybavovať doklady.

Ako som písal v prvom tohtoročnom čísle časopisu, v januári bola v Bolívii zavraždená poľská dobrovoľníčka Helena Agnieszka Kmieć. Ako by reagovali v San Julián, si viete predstaviť. Pred pol rokom sme parkom kráčali s krížom a ohlasovali lásku milosrdného Otca. Ani mi nenapadlo, že sa stane parkom verejného lynčovania a popravy.

Od rehoľných sestier pôsobiacich v Cochabambe kde bola Agnieszka usmrtená som sa dozvedel, že jej rodina napriek všetkému odpustila vrahovi. Súdny proces sa ešte neskončil. Vinník sa však k všetkému priznal a povedal, že prijme trest. Pre mňa je tento koniec oveľa silnejší, ako odplata vo filmoch. Práve tu sa skutočne naplnili slová: „Počuli ste, že bolo povedané: ‚Oko za oko a zub za

zub!‘ a ‚Milovať budeš svojho bližneho a nenávidieť svojho nepriateľa.“ (Mt 5, 38.43) Ale vám, ktorí ma počúvate, hovorím: „Milujte svojich nepriateľov, robte dobre tým, čo vás nenávidia, žehnajte tým, čo vás preklínajú, a modlite sa za tých, čo vás potupujú“ (Lk 6, 27-28).

Správne odpovede z „Čudovín“

1C, 2B, 3A, 4B, 5A, 6C, 7A, 8B, 9A, 10B, 11C, 12A, 13B, 14C, 15A, 16A, 17B, 18A, 19C, 20B

Ak ste odpovedali správne od 0 do 20:

Blahoželám, spoznávate iný život, inú kultúru. (Ne)výhodou pre Vás je, že nič nemusíte meniť, nikomu sa prispôbovať ani iných učiť niečomu, čo Vám je vlastné a predpokladáte, že to tak má byť. Verím, že správne odpovede Vám pomôžu zamyslieť sa nad niektorými vecami v živote.

STROMY

Pri pastoračnom centre, kde bývam, som zasadil aj ihličnaté stromy, ktoré v Bolívijskom pralese normálne nerastú. Je to kúsok domova, akoby Slovenska, kde sa rád modlím večery pri západe slnka a potom premýšľam. Ovocie jednej meditácie Vám ponúkam vo veršoch.

Stromy

Ako zmeniť smetisko na život?
Kde ľudia radi trávia čas?
Na lavičke, v parku v tieni stromov.
Vyniesť odpad, opraviť plot?
Kto pomôže mi z vás?
Hoci sám,
púšťam sa do práce s chuťou.

Premýšľam „O mužovi, ktorý sadil stromy“,
že rozumel dobre všetkému,
keď rátal so živlami.

*Pracujem na odstránení buriny,
vytváram priestor na život malému,
desaťkrát ohlodanému stromu
mrvami.*

*Prečo rastie burina rýchlejšie?
Prečo je dobrý strom slabý?
Modlím sa pri ňom a premýšľam
o živote.
Prečo nepriateľ ponúka semeno
„krajšie“?
Prečo hriech zasievame
do vlastnej osoby?
Modlím sa, aby som odhalil triky
nepretržité.*

*Ak nerastie dobro,
bodliak bude kráľom,
stačí tak málo.
„Hrešiť by bodlo“, našepkáva
v tieni svojom, a smeje sa ako
by sa to dalo.*

*O dobrý človek ľahko príde,
no s každým mozolom,
pribúda aj pomoc zhora.
Zachej na svoj planý život vyjde,
myslí si, že skrytý je pred každým
pohľadom,
no Ježiš naň s láskou volá.*

*Zídi sám, kým sa nezlomí konár,
ktorý si piliš,
zmeň svoj život,
dávam ti novú šancu.
Novú milosť hneď zacítiš,
hoci prejde veľký hrmot,
ty budeš chváliť Záchrancu.*

Znamením kríža Don Bosco odhalil tretie tajomstvo zlého:
„Aby sa duše spovedali
bez predsavzatia vrátiť sa
k dobrému“.

*Ty začni žiť, nech ti vyrastie strom
z dobrého,
čaká ťa boj nemalý,
k cieľu večnému.*

*Zasad' sa pri mne, živej vode,
ja sám ťa ochránim
a ty prinesieš úrodu v pravý čas.
Potom už len radosť bude,
všetko zlé odstránim,
a uvidíš môj jas.*

Oslavy komunity

Najstaršia komunita farnosti

FOTOGALÉRIA

Školské miss pralesa

Čakanie na požehnanie

Miništranti v komunite Limoncito

Homília pre deti

Krížová cesta

Požehnanie ratolestí